

rijksuniversiteit
 groningen

Hanzehogeschool
 Groningen
 University of Applied Sciences

Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

**Succesvol
 ondernemen
 in
 Krimpregio's**

23 september 2020

provincie Drenthe

provinsje fryslân
 provincie fryslân

Ondernemen in krimpregio's

Op 23 september jl. vond er eindelijk weer eens een fysieke bijeenkomst van het KKNN plaats, ditmaal samen met Vereniging Stadswerk. Uiteraard met in achtname van de 1.5 meterregel! Die was makkelijk uitvoerbaar in De Toekomst in Scheemda. Deze prachtig gerestaureerde strokartonfabriek vormde niet alleen een sfeervolle locatie, ze stond ook symbool voor het thema van die dag: Ondernemen in krimpregio's.

Door Eduard van den Hoff

Ondernemer Koen Meijer uit stad Groningen kocht De Toekomst in 2017. 'Wij zien hier in Oost-Groningen geen krimp', vertelt hij in een kort vraaggesprek met Elly van de Klauw, projectleider KKNN. 'Dit is een perfecte locatie voor grootschalige evenementen. We zitten aan de grens met Duitsland en vormen de poort naar Friesland. Voor onze plannen zullen we veel medewerkers nodig hebben.' Zijn kompaan, Patrick Beijk, dicht De Toekomst veel potentie toe. 'We kunnen horeca met overnachtingen combineren, een belevingspark creëren, grote festivals organiseren, een glamping-terrein inrichten, enzovoort.' Nu zorgt corona wel voor vertraging in de uitvoering. Maar overall zijn Meijer en Beijk vooral positief over hun kansen in dit krimpgebied: er is veel ruimte en dat biedt veel perspectief.

Rebranding

Een andere ondernemer die kansen ziet in dit krimpgebied is Hooghoudt BV Distilleerderij.

Marketingdirecteur Niels Grooteboer vertelt over de Graanrepubliek: in de oude remise in Bad Nieuweschans komt o.a. een bakkerij, een winkel, pastamakerij, mouterij, distilleerderij en brouwerij die verschillende soorten granen uit de omgeving gaan gebruiken voor hun producten. Hooghoudt is volgens Grooteboer toe aan een rebranding en dankzij de

'Dit is geen krimpregio, maar een kansregio'

Graanrepubliek krijgt het merk meer beleving. De oude remise wordt een toeristische trekpleister waar boeren en middenstand van gaan profiteren.

Campagne voeren

HempFlax ontwikkelt allerlei producten van hennep. Denk aan auto-onderdelen, strooisels voor dieren, groeimatten voor de tuinbouw, voedingssupplementen, enzovoort. In 1996 startte het bedrijf in Oude Pekela. 'Dit is geen krimpregio, maar een kansregio', benadrukt CEO Mark Reinders in een videoboodschap. 'Vooral voor bedrijven die net als Hempflax behoefte hebben aan ruimte, agrarische producten en personeel.' Reinders weet dat veel in China gevestigde ondernemers door corona, taal- en logistieke problemen terug willen keren naar Nederland. Hij roept

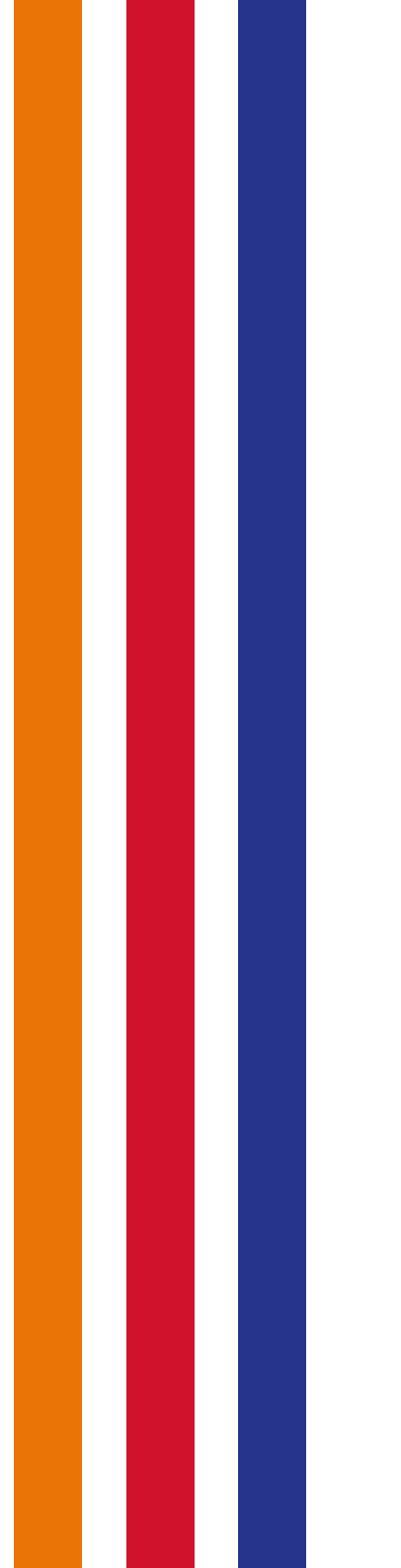

lokale overheden dan ook op hun omgeving te promoten. 'Dit zijn kansen voor de regio. Ga nu campagne voeren!'

Nieuwe werkgelegenheid

'Understanding entrepreneurship in the local context. Population decline, ageing and density' is de titel van het promotieonderzoek van Heike Delfmann van onderzoeksbureau Lexnova. Haar belangrijkste boodschap is dat bevolkingskrimp niet automatisch leidt tot minder startende bedrijven of minder werkgelegenheidsgroei. 'Ondernemerschap ontstaat in allerlei gebieden, ongeacht de omstandigheden', vertelt ze. Start-ups hebben wel een verschillende invloed op bestaande bedrijven: in steden zullen ze leiden tot meer concurrentie, met alle gevolgen van dien, terwijl daar in krimpgebieden weinig sprake van is. Op de banenontwikkeling hebben start-ups in steden of in krimpgebieden eenzelfde invloed. Delfmann benadrukt dat de meeste groei komt van nieuwe bedrijven. 'Stimuleer nieuw ondernemerschap', roept ze de zaal op, 'dat levert nieuwe werkgelegenheid op!' Hoe corona het ondernemerschap beïnvloedt, weet Delfmann nog niet. Wel zijn er minder vacatures en groeit het aantal werklozen. In Groningen werkt een relatief laag aandeel werknemers in sectoren die grote krimp vertonen. In Friesland en Drenthe, die meer toerisme kennen dan Groningen, is die krimp veel groter. Positief is weer dat sectoren als Zorg, Openbaar Bestuur en Post & Koeriersdiensten groei vertonen. En juist deze sectoren zijn sterk vertegenwoordigd in Noord-Nederland.

Kansen voor ondernemers en overheden

Na een pauze waarin de bezoekers van het krimpcafé zichzelf voorzagen van een verse kop koffie en een extra stukje Drentse koek, werd wederom plaatsgenomen in de coronaproof-setting. Na dit intermezzo was het de beurt aan Elles Bulder, René Perton en Edwin van der Woude om in te gaan op de demografische context van ondernemen en de rol van overheden. Ook hier veel voorbeelden van kansen in transitieregio's.

Door Lucinde Terluin

Elles Bulder, Lector Leefomgeving in transitie, houdt zich al geruime tijd bezig met de verschillende aspecten van leefbaarheid in de regio. Dit doet zij vanuit het Kenniscentrum Noordruimte van de Hanze Hogeschool Groningen. Tijdens het Krimpcafé in Scheemda nam zij de belangstellenden mee in het aspect 'economie' en keek zij met hen naar de rol van ondernemers.

Macro economische ontwikkelingen

Zowel op nationaal als op regionaal niveau is al sinds enige decennia een duidelijk trend zichtbaar in de ontwikkeling van het aandeel banen per sector op de arbeidsmarkt. De daling van de werkgelegenheid in de sectoren nijverheid & energie en landbouw en een flinke stijging in de sectoren overheid & zorg en zakelijke dienstverlening zorgen voor bevolkingsdaling in de regio, en een trek naar de steden. Dr. Bulder: 'Logisch, want waar banen zijn, vestigen mensen zich en bedrijven in deze sectoren functioneren beter als ze bij elkaar zitten. Dat noemen we het agglomeratie-effect. Deze trek naar de stad is volgens Bulder al langer aan de gang, alleen worden er de laatste jaren steeds minder kinderen geboren waardoor de trek vanuit de regio niet meer automatisch wordt gecompenseerd.

Demografische ontwikkelingen

De meest opvallende demografische ontwikkelingen in de regio zijn: minder kinderen en jongeren, kleinere huishoudens, vergrijzing en zelfs éxtra vergrijzing omdat jongeren wegtrekken. Dat betekent ook

een afnemende beroepsbevolking. Deze ontwikkelingen zijn vooral te zien in regio's aan de randen van Nederland zoals Oost-Groningen.

Consequenties en kansen voor ondernemers

Echter, uit onderzoek blijkt ook dat veel mensen die buiten de steden in Noord-Nederland wonen best bereid zijn om te pendelen tussen hun woonplaats en hun werk in de stad. 'Dat biedt bijvoorbeeld kansen voor de regio Oost-Groningen als tuin van de stad Groningen,' legt dr. Bulder uit. Ondernemers zullen op zoek moeten gaan naar producten en diensten die aansluiten bij de zich wijzigende doelgroepen en de veranderende behoeften. Maar niet alleen voor het MKB liggen er kansen in de regio. Ook de topsector topsectoren Agrofood, Lifescience en HTSM (High Tech Systems and Materials) bieden kansen voor Noord-Nederland, zowel voor werkgelegenheid als voor aansluitende bedrijfsactiviteiten. Onder de noemer 'Universiteit van het Noorden' pakken de noordelijke hogescholen en de RUG steeds meer gezamenlijk verantwoordelijkheid. De Hanzehogeschool is een 'Engaged university' waarmee ze wil zeggen dat ze graag met de regio voor de regio wil werken. Dit biedt kansen voor de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld om de economische kracht van Noord-Nederland te benutten en verder te vergroten.

'Als het ons nu ook nog lukt om de grensbarrières te doorbreken, dan zullen we zien dat grensregio's kansenregio's worden waar mensen en bedrijven zich willen vestigen.' sluit onderzoeker Bulder haar presentatie af.

Het gaat goed met Blauwestad

Na de presentatie van dr. Bulder nam René Perton het stokje over. Hij werd eind 2015 / begin 2016 vanuit de provincie Groningen verantwoordelijk om samen met de gemeente Oldambt Blauwestad van nieuwe impulsen te voorzien. Tijdens zijn presentatie verblijdde hij de aanwezigen met prachtige foto's en de opbeurende woorden over de laatste successen.

Dat het project Blauwestad een periode helemaal stil heeft gelegen is geen geheim. René: 'Er waren prachtige plannen en activiteiten: er werd een

groot meer aangelegd, enkele kavels met prachtige huizen gerealiseerd en groen en recreatie kregen alle aandacht. Helaas kwam de geplande verkoop op de eilanden in het meer niet op gang. Daardoor kwam Blauwestad in een periode terecht waarin in ruim 10 jaar nauwelijks een huis werd verkocht.'

In 2015 was men het zat: er moest iets gebeuren om Blauwestad weer aan de man te krijgen. Perton en collega's namen het heft in handen. 'We wilden ervoor zorgen dat er in Blauwestad voor ieder wat wils te vinden was. Van recreatie tot cultuur, en van fruitplukkerijen tot speeltoestellen. Om de juiste dingen te realiseren zijn we in gesprek gegaan met de mensen die er al woonden, en mensen die er misschien wel willen wonen.'

Zo hebben ze Blauwestad getransformeerd naar een woonomgeving die gevuld is met wensen van de bewoners. Een hele andere invulling dan het oorspronkelijke plan. Echter: de wensen zijn nu ook heel anders dan 15 jaar geleden. 'En daar moet je constant op inspelen door ondernemend en proactief te zijn.' benadrukt René, ook vanuit de overheid.

Kwaliteit en woongenot

'Tevens zorgen we ervoor dat het woongenot voor de eerste bewoners hetzelfde is als voor de laatste bewoners', verteld René. Dit betekent bijvoorbeeld dat wegen meteen worden aangelegd en dat andere voorzieningen ook meteen gerealiseerd worden.

Daarnaast zijn René en zijn collega's de puntjes op de i aan het zetten. Ze creëren een parkgebied, verbinden het gebied met omliggende dorpen en zijn bezig met 'de blauwe loper', een lange fietsbrug naar het centrum van Winschoten. Daarmee, en met de prachtige basis die al staat, verwachten ze in 2021 nog meer mensen aan te trekken. 'Niet alleen westerlingen, maar ook mensen die meer thuiswerken (bijvoorbeeld door Corona), en daarbij verlangen naar meer rust en ruimte.'

De waarde van toerisme

De presentatie van Edwin van der Woude, directeur Marketing Oldambt, sloot goed aan op het verhaal over Blauwestad. 'De vraag

‘wanneer wordt Blauwestad nou eens het nieuwe Giethoorn?’, komt zeer regelmatig langs.’ vertelt Edwin. Hoewel Giethoorn een aantal jaar geleden het grote voorbeeld voor toerisme was, zijn de lusten tegenwoordig niet meer in balans met de lasten. De rust is ver te zoeken, mooie plekjes worden vervuild en bewoners kunnen niet meer genieten van hun bijzondere leefomgeving. ‘Pre-corona zorgde de ontwikkeling van toerisme op verschillende plekken voor overlast, zoals in Giethoorn, in Amsterdam en in Zeeland. Die onbalans is een schrikbeeld. Deels terecht, deels onterecht’ geeft Van der Woude aan. Toerisme kan namelijk een hoop brengen als de balans in draagkracht en in lusten en lasten in de gaten wordt gehouden.

De ‘life cycle’ van toerisme

Toerisme en recreatie kunnen veel betekenen voor een leefomgeving in een krimpgebied. Toerisme zorgt namelijk niet alleen voor veel extra waarde voor een gemeente, maar draagt ook zeker bij aan de leefbaarheid van inwoners. Denk daarbij aan dagactiviteiten die voortkomen uit toerisme. Deze zijn vaak ook erg aantrekkelijk voor bewoners.

Ondernemers vinden het echter vaak (te) spannend om te starten op een locatie waar toerisme in de beginfase zit. Mooi dat mensen bijvoorbeeld ’s ochtends vroeg koffie willen drinken, maar kan het voor een ondernemer uit om elke dag 3 uur eerder open te gaan? Edwin: ‘om het toerisme in Blauwestad en omliggend gebied op een gezond peil te krijgen, zetten ondernemers en overheid de schouders eronder. We bekijken en besluiten met elkaar waar behoefte aan is en helpen ondernemers die willen en durven. Met twee duimen omhoog, natuurlijk!’

Regionale samenwerking voor economische groei

Aan het einde van de middag verwelkomen de aanwezigen nog Jelle Boerema, wethouder economie, werk en recreatie in Noardeast-Fryslân. Hij legt uit over de Regio Deal, die antwoord heeft gegeven op hun vraagstuk ‘hoe kan regionale samenwerking leiden tot economische groei’.

Jelle: ‘Binnen de Regio Deal hebben we met vier gemeenten onderzocht welke sectoren het sterkst zijn in onze regio. Samen met ondernemers zijn we ervoor gaan zorgen dat deze sectoren alle handvatten hebben om verder te groeien. Denk daarbij aan infrastructuur, bouw, onderwijs en innovatie. Een mooi voorbeeld van deze initiatieven is de bouwcampus in Dokkum: een proeftuin waar MKB-bedrijven kunnen experimenteren met industrieel (en circulair) bouwen.’

Aan dit beeld- en journalistiekverslag werkten mee:

Tekstschrijvers:
Eduard van den Hoff
Lucinde Terluin

Fotograaf:
Harma Kaput

Opmaak:
Harmare

Redactie:
Elly van der Klauw
Akko Muskens

Meer informatie:
Op de site van [Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland](http://www.kennisnetwerkkrimp.nl)
daar zijn de presentaties te downloaden

